

Euskararen Ofizialtasuna Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrean

HAUSNARTU Euskal Soziolinguistika Sarien X. Edizioko
BIGARREN SARIA (2017)

Jon Ander Kuartango Atxa

Hizkuntza Normalkuntzarako Teknikaria

jonkuartango@gmail.com

Sarrera-data: 2017-11-10 / Onartze-data: 2017-12-01

Laburpena. Egitasmo honetan euskararen ofizialtasunean eragiten duen legedia aztertu da, Euskal Autonomia Erkidegoaren administrazio orokorraren langile publikoei euskararen ezagutza eta erabilera derrigortzearen inguruan. Horretarako, indarrean dauden legeak eta auzitegien ebazpenak aztertu dira, euskararen ofizialtasunaren gainekoak, zein estatuko beste hizkuntzen gainekoak. Egistasmoaren hiru aztergai nagusiak honakoak dira. Lehenik, Euskal Autonomia Erkidegoko eta estatuko beste erkidegoetako berezko hizkuntzen gaineko legedien antzekotasun eta ezberdintasunak aztertu dira. Bigarrenik, zerbitzu-hizkuntzaren gainean langile publiko elebidunen betebeharrak aztertu dira. Eta azkenik, lan-hizkuntzaren esparruan langile publiko elebidunak euskara erabiltzera behartzean dauden mugak eta ñabardurak aztertu dira. • **Hitz gakoak:** *euskara, administrazioa, ofizialtasuna, derrigortasuna, zerbitzu-hizkuntza, lan-hizkuntza.*

Abstract. The aim of this study is to analyse the legislation which influences Basque's status as an official language, in the context of the knowledge and use criteria required of civil servants working in the general administration of the Basque Autonomous Community. To this end, the laws currently in force and court rulings regarding the official nature of both the Basque language and other languages spoken in Spain are analysed. The study has a threefold aim. Firstly, to analyse the similarities and differences which exist between language legislation in the Basque Autonomous Community and other Autonomous Communities in Spain. Secondly, to explore the requirements made of bilingual civil servants in relation to the language in which they provide their service. And thirdly, in relation to working language, to identify and discuss the limits and nuances associated with obliging bilingual civil servants to use the Basque language. • **Key words:** *basque, administration, official status, obligatory nature, service language, working language.*

“Es cierto, esto de no dejarte entrar por no saber euskera no pasa en ningún sitio de Euskadi. En ninguno... salvo en uno: la Administración. Una situación injusta que nos comprometemos a eliminar. Porque creemos que la igualdad de oportunidades también debe ser algo muy vasco”.

Idoia Mencia Cueva,
PSE-EEko idazkari nagusia.
2016ko Eusko Legebiltzarreko Hauteskunde Kanpaina

**Administrazioaren
esparruan non
hasi eta bukatzen
dira euskaraz
aritu nahi
dutenen
hizkuntza-
eskubideak eta
erdaraz aritu
nahi dutenen
hizkuntza-
eskubideak?**

AITZINSOLASA

I
Zeresan handia eman zuen 2016ko Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde-kanpainen Euskadiko Alderdi Sozialistak kaleratu zuen bideo batek, euskara ezagutzen ez zuten Euskadiko herritarrei euskal administrazioarako sarbidea ukatu egiten zitzaieela salatzen zuena. Bideoan bertan Euskadiko Alderdi Sozialistako idazkari nagusiak egoera hori bidegabea eta aukera-berdintasunaren aurkakoa zela iritzi zion, eta egoera hori aldatzeko engaiamendu politikoa hartu zuen.

Ez da, ez, eztabaida berria.

Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eskatuta, Siadeco enpresak 2013. urtean Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio orokorrean egindako hizkuntza-eskakizunen inguruko ikerketan jasotako honako bi aipu hauek ere aipatuko ditugu jarraian. Hain zuzen ere, ikerlanaren 194. orrialdean euskal administrazioko bi langilek esandakoa honela jaso zen:

“En la última oposición a la que me presenté, no obtuve plaza fija por no haber conseguido los 5 puntos de euskera. Creo que soy válida para esta plaza, pero no soy fija porque no tengo euskera y considero que en mi puesto el euskera no es necesario.”

“De un médico lo que quieres es que te atienda bien, no que sepa idiomas. No considero que el idioma sea parte de la profesionalidad de una persona cuando el 99% de los que saben euskera saben castellano; seguro que se pueden entender. Y lo mismo aquí, en la administración.”

Eztabaida zahar-berri horren harira hainbat zalantza etortzen zaizkigu gogora. Noraino daude aitortuak hizkuntza-eskubideak administrazio publikoan? Administrazioan lan egiteko euskararen ezagutza eskatzea zilegi da, ala aukera-berdintasunaren aurkakoa da? Zer esaten dute le-

**Aztertuko diren
gaiak: euskal
administrazioa
sartzeko
euskararen
derrigorrezko
ezagutza
ezartzekoa,
langile
elebidunak
zerbitzu-
hizkuntza
euskaraz ematera
behartzekoa
ingurukoa, eta,
euskal
administrazioaren
langile
elebidunak
euskaraz lan
egitera.**

geek horren inguruan? Administrazioaren esparruan non hasi eta bukatzen dira euskaraz aritu nahi dutenen hizkuntza-eskubideak eta erdaraz aritu nahi dutenen hizkuntza-eskubideak?

1. SARRERA

I
Egitasmo honen helburu nagusia da gaur egun Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio orokorrean euskararen erabileraren gainean indarrean dagoen legediak ezartzen dituen mugak eta aukerak ezagutzea.

Zehatz-mehatz langile publikoaren eta euskararen derrigorrezko ezagutza eta erabileraren arteko erlazioak aztertuko dira, bereziki honako hiru ardatzen inguruan: lehenik, euskal administrazioa sartzeko euskararen derrigorrezko ezagutza modu orokorrean langileei ezartzearen ingurukoa; bigarrenik, euskal administrazioaren langile elebidunak zerbitzu-hizkuntza euskaraz ematera behartzearen ingurukoa; eta, hirugarrenik, euskal administrazioaren langile elebidunak euskaraz lan egitera behartzearen ingurukoa.

Horretarako, zuzenean zein zeharka eragiten duen legedia aztertuko da, eta indarrean dauden legeen eta auzitegiek utzitako epaien azterketa deskriptiboa, konparatiboa eta kritikoa egingo da. Hain zuzen ere, egitasmoa hiru atal nagusitan antolatuta dago. Lehenik, euskal administrazioaren ikuspegitik euskararen ofizialtasuna xedatzen duten lehen azterketa, bigarrenik, beste autonomia-erkidegoetan katalanaren eta galizieraren ofizialtasuna xedatzen duten lehen azterketa, eta, azkenik, hizkuntza ofizialen inguruan estatuko auzitegiek urteotan ebatzi dituzten epaien azterketa.

Azterketa kualitatibo hau egiteko Euskal Autonomia Erkidegoaren eremua aukeratu egin da hori delako Euskal Herriko gaur egungo hiru administrazio-eskualdeen artean euskarak lege-egoerarik aldekoena duen lurraldea. Bestalde, administrazio orokorrean eragiten duen legedia aztertu da egitasmoak administrazioaren ikuspegi orokor bat lortzeko asmoa duelako, hezkuntza-, segurtasun-, justizia-, edo osasun-sistemen moduko berezitasunak alde batera utzita.

Azkenik, egitasmomaren gidalerro nagusiekin bat, honako hiru hipotesiak planteatu dira:

1. Indarrean dagoen legediaren arabera, Eusko Legebiltzarrak ezin du modu orokorrean euskal administrazioarako sarbidean euskararen derrigorrezko ezagutza xedatu, espainiarren arteko berdintasun-printzipioaren aurkakoa izango litzatekeelako.

2. Indarrean dagoen legediaren arabera, langile publiko elebidunak modu orokorrean behartuta daude lanean euskaraz egitera herritarrei euskarazko zerbitzua emateko denean.

3. Indarrean dagoen legediaren arabera, langile publiko elebidunak ez daude modu orokorrean euskaraz lan egitera behartuta herritarrei euskarazko zerbitzua emateko ez denean.

2. NAZIOARTEKO ITUNAK

I

Nazioarteko hainbat itunetan, hizkuntza-eskubideen inguruko hainbat eskubide jaso dira. Esan daiteke nazioarteko itunen helburu nagusietako bat dela estatuek bere egin ditzaten bertan jasotako eskubideak. Oro har, itunak sinatu eta berresten dituztenean derrigorrezko izaera hartzen dute itunetako eskubideek estatu sinatzaileetan.

Jarraian, itun horietan jasotzen diren zenbait oinarritzko hizkuntza-eskubide aipatuko ditugu.

— Lehenik eta behin, *Nazio Batuen Erakundeko 1948ko Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsala* aipatuko dugu. Deklarazioaren 2. artikuluan hizkuntza-diskriminazioaren aurkako eskubidea aldarrikatzen da.

“Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”

Deklarazioa Espainiako estatuan loteslea ez bada ere, 1978ko Espainiako Konstituzioan jasotzen da konstituzioan jasotako oinarritzko eskubide eta askatasunak Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren arabera ulertuko direla.

— Bigarrenik, *Nazio Batuen Erakundeko 1966ko Eskubide Zibil eta Politikoaren Nazioarteko Ituna* aipatuko dugu. Itunaren 27. artikuluan, hizkuntza gutxituak dauden estatuetan hizkuntza gutxituak erabiltzeko eskubidea jasotzen da.

“In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practise their own religion, or to use their own language.”

Espainiako estatuak 1977ko apirilean berretsi zuen ituna.

**Nazio Batuen
Erakundeko
1966ko Eskubide
Zibil eta
Politikoaren
Nazioarteko
Itunean
hizkuntza
gutxituak dauden
estatuetan
hizkuntza
gutxituak
erabiltzeko
eskubidea
aitortzen da.**

**Europako
Kontseiluaren
1994ko
Gutxiengo
Nazionalen
Babeserako
Hitzarmenaren
arabera, estatu
sinatzaileek
bermatu beharko
dituzte hizkuntza
gutxituetako
hiztunek euren
lurraldeetako
administrazio-
aginteekin
hizkuntza
gutxitua
erabiltzeko
baldintzak.**

— Hirugarrenik, Nazio Batuen Erakundeko 1966ko Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Ituna aipatuko dugu. Itunaren 2. artikuluan, estatu sinatzaileak lotu edo behartzen ditu bermatzera ez dela hizkuntza arrazoiengatik diskriminaziorik egongo.

“(…) 2. The States Parties to the present Covenant undertake to guarantee that the rights enunciated in the present Covenant will be exercised without discrimination of any kind as to race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”

Espainiako estatuak 1977ko apirilean berretsi zuen ituna.

— Laugarrenik, Nazio Batuen Erakundeko 1992ko Gutxiengo Nazional, Etniko, Erlijioso edo Linguistikoetako partaide diren Pertsonen Eskubideen Deklarazioa aipatuko dugu. Deklarazioaren 1. artikuluan estatuak adoretu egiten ditu dagokion legeak eta beste-lako neurriak hartzera euren lurraldeetan dauden hizkuntza gutxi-tuak sustatzeko.

“1. States shall protect the existence and the national or ethnic, cultural, religious and linguistic identity of minorities within their respective territories and shall encourage conditions for the promotion of that identity.

2. States shall adopt appropriate legislative and other measures to achieve those ends.”

Espainiako estatuak 1995eko uztailean berretsi zuen deklarazioa.

— Bosgarrenik, *Europar Batasuneko 2007ko Lisboako Ituna* aipatuko dugu. Itunaren 3. artikuluan, Europar Batasunak bere osotasunean Europako hizkuntza-aniztasuna errespetatu eta sustatzeko beharra jasotzen da.

“(…) It shall respect its rich cultural and linguistic diversity, and shall ensure that Europe's cultural heritage is safeguarded and enhanced.”

Espainiako estatuak 2008ko uztailean berretsi zuen Lisboako Ituna.

— Seigarrenik, *Europako Kontseiluaren 1994ko Gutxiengo Nazionalen Babeserako Hitzarmen Markoa* aipatuko dugu. Hitzarmen markoaren 10. artikuluan bigarren atalaren arabera, estatu sinatzaileek bermatu beharko dituzte hizkuntza gutxituetako hiztunek euren lurraldeetako administrazio-aginteekin hizkuntza gutxitua erabiltzeko baldintzak.

“(…) In areas inhabited by persons belonging to national minorities traditionally or in substantial numbers, if those persons so request and where such a request corresponds to a real need, the Parties shall endeavour to ensure, as far as possible, the conditions which would make it possible to use the minority language in relations between those persons and the administrative authorities.”

Espainiako estatuak 1995eko uztailean berretsi zuen hitzarmenmarkoa.

— Zazpigarrenik, *Europako Kontseiluaren 1992ko Erregioen edo Gutxiengoen Hizkuntzen Europako Ituna* aipatuko dugu. Itunaren zazpigarren artikulua bigarren atalean honakoa ezartzen da: hizkuntza gutxitua edo eskualdeetako hizkuntza sustatzeko neurri bereziak hartzea ezin izango da ulertu hizkuntza nagusiaren hiztunen aurkako diskriminazio-ekimen bezala, baldin eta hizkuntza gutxiaren eta hizkuntza nagusiaren arteko berdintasuna lortzea badu helburu. Hau da, hizkuntza gutxiaren sustapenaren zilegitasuna aldarrikatzen da hizkuntza nagusiarekiko berdintasuna helburu duen neurrian.

“(…) The adoption of special measures in favour of regional or minority languages aimed at promoting equality between the users of these languages and the rest of the population or which take due account of their specific conditions is not considered to be an act of discrimination against the users of more widely-used languages.”

Espainiako estatuak 2001eko irailean berretsi zuen ituna.

— Azkenik, *Europako Kontseiluaren 1950eko Giza Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Hitzarmena* aipatuko dugu. Alde batetik, hitzarmenaren 14. artikuluan hizkuntza-diskriminazioa debekatzen da.

“Prohibition of discrimination. The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.”

Aipagarria da, bestalde, hitzarmenean jasotako eskubideak beteazteko hitzarmenaren bigarren atalburuaren 19. artikulua Europako Giza Eskubideen Auzitegia ezartzen duela.

**Hizkuntza
gutxitua edo
eskualdeetako
hizkuntza
sustatzeko neurri
bereziak hartzea
ezin izango da
ulertu hizkuntza
nagusiaren
hiztunen aurkako
diskriminazio-
ekimen bezala,
baldin eta
hizkuntza
gutxiaren eta
hizkuntza
nagusiaren
arteko
berdintasuna
lortzea badu
helburu.**

**Hizkuntza
gutxitua edo
eskualdeetako
hizkuntza
sustatzeko neurri
bereziak hartzea
ezin izango da
ulertu hizkuntza
nagusiaren
hiztunen aurkako
diskriminazio-
ekimen bezala,
baldin eta
hizkuntza
gutxituaren eta
hizkuntza
nagusiaren
arteko
berdintasuna
lortzea badu
helburu.**

“To ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties in the Convention and the Protocols thereto, there shall be set up a European Court of Human Rights...”

Espainiako estatuak 1979ko irailean berretsi zuen hitzarmena.

3. 1978KO ESPAINIAKO KONSTITUZIOA

I
Gaur egun Hego Euskal Herrian indarrean dagoen 1978ko Espainiako Konstituzioa 1978ko urriaren 31n onartu zuten Espainiako Gorteen, urte bereko abenduaren 6an erreferendumean onartu zuten Espainiako herritarrek, eta abenduaren 27an berretsi zuen Espainiako erregeak. 1978ko abenduaren 29an Estatuko Aldizkari Ofizialean argitaratu eta indarrean sartu zen.

Espainiako estatuko herritarren oinarrizko eskubide eta betebeharrak bertan jasota daude, baita botere publikoek horiek betetzeko beharra ere. Beraz, Hego Euskal Herriko herritarrak eta botere publikoak arau horri lotuta daude.

1978ko Espainiako Konstituzioa Espainiako estatuko ordenamendu juridikoaren arau goren da. Hau da, ordenamendu juridikoa den hierarkiaren goialdean dagoen araua da, eta horren ondorioz botere publikoek ezin dute bertan jasotako eskubideen aurkako legerik egin.

Botere publikoek sortzen dituzten legeak konstituzioan jasotako eskubide eta betebeharrak urratzen dituzten edo ez erabakitzea Espainiako Auzitegi Konstituzionalari dagokio. Auzitegi horren epaiek berebiziko garrantzia dute, izan ere, auzitegiak konstituzioan dauden hutsuneak interpretatu ditu azkeneko hamarkadetakoko epaietan hartutako hainbat erabakitan; hainbat urtez sorturiko jurisprudentzia konstituzioaren osagarri bihurtu delarik.

Hizkuntzei dagokionez, konstituzioak “Espainiako hizkuntzak” aitortu egiten ditu. Euskal hizkuntza berez aipatua ez bada ere, multzo horretan jaso dago. Hizkuntza horien ofizialtasuna aitortzeaz gain, hizkuntza horien arteko hierarkiak eta mugak ere ezartzen ditu. Nolabait esan daiteke, Hego Euskal Herrian, eta Euskal Autonomia Erkidegoan, 1978ko Espainiako Konstituzioa dela, legearen ikuspegitik, euskararen normalkuntzarako lege-esparru edo arau nagusia.

Konstituzioaren lehenengo artikuluan jasotzen da, besteak beste, ordenamendu juridikoa berdintasunaren printzipioan oinarritzen dela.

Bigarren artikuluan Espainiako herrien autonomiarako eskubidea aitortzen da. Horrek garrantzia du Espainiako herrien hizkuntza-eskubi-

deak garatzeko bidea, euskararenak besteak beste, autonomia-erkidegoetako estatuak izango direlako.

Hirugarren artikulua Espainiako hizkuntzei zuzenduta dago. Lehengo aldiz gaztelania bere horretan aipatzen da. Aldiz, galiziera, katalana edo euskara, kasu, ez dira bere horretan aipatzen eta “Espainiako beste hizkuntzak” bezala multzokatzen dira.

Hirugarren artikulua lehenengo atalean jasotzen da gaztelania dela Espainiako estatuaren hizkuntza ofiziala, espainiar guztiek dutela gaztelania erabiltzeko eskubidea, eta gaztelania ezagutzeko derrigortasuna.

Hirugarren artikulua bigarren atalean jasotzen da gainerako Espainiako hizkuntzak ere ofizialak izango direla dagokien autonomia-erkidegoetan eta horien estatutuen arabera.

Hirugarren artikulua bi atal horietan dago hizkuntza ofizialen arteko hierarkiaren mamia. Izan ere, konstituzioak artikulua horretan esplizituki lurralde-hierarkia baino ez du ezartzen (hierarkia horizontala, nolabait esateko); hau da, gaztelania dela ofiziala Espainiako lurralde osoan, eta beste hizkuntzak ofizialak direla dagokien autonomia- lurraldeetan bakarrik. Berez ez du jasotzen autonomia-lurralde horietan gaztelaniaren eta “beste” hizkuntzaren arteko ofizialtasun-maila ezberdina izan behar denik (hierarkia bertikala, nolabait esateko). Dena dela, bestelako legeek eta auzitegien jurisprudentziak hierarkia bertikalaren bide hori aukeratu dute aurrerago ikusiko dugun bezala.

Nolabait esan dezakegu Espainiako hizkuntzen arteko hierarkizazioa ematen dela, bi ofizialtasun-maila ezarriz. Alde batetik, gaztelaniarena, eta bestaldetik, Espainiako beste hizkuntzena.

Aipagarria da 10. artikuluko bigarren zatian jasotzen dela konstituzioak aitortzen dituen oinarrizko eskubide eta askatasunak ulertu behar direla Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren arabera eta gai horien inguruan Espainiako estatuak berretsitako nazioarteko akordioaren arabera.

Bestalde, 14. artikuluan jasotzen da espainiar guztiak berdinak direla legearen aurrean eta ezin dela euren arteko diskriminaziorik onartu. Artikulu horretan jasotakoa erabiliko da maiz auzitegi-tako helegiteetan hizkuntza gutxituen normalizazioaren aldeko politiken aurka.

Konstituzioak, 53. artikulua lehenengo atalean, botere publikoak lotzen ditu 14. artikuluan jasotako eskubideekin. Artikuluaren bigarren atalean, hain zuzen ere, eskubide horiek urratutzat ematen dituen herritarrak epaitegi-tara jotzeko eskubidea duela jasotzen da. Hasiera batean, ohiko epaite-

Gaztelania da Espainiako estatuaren hizkuntza ofiziala, espainiar guztiek dute gaztelania erabiltzeko eskubidea, eta gaztelania ezagutzeko derrigortasuna. Esan daiteke Espainiako hizkuntzen arteko hierarkizazioa ematen dela, bi ofizialtasun-maila ezarriz. Alde batetik, gaztelaniarena, eta bestaldetik, Espainiako beste hizkuntzena.

Enplegu publikorako sarbidean euskara baloratzeko eta eskatzeko derrigortasuna ezartzearen gakoa honako hiru oinarri hauen arteko orekan datza: alde batetik, espainiarren arteko berdintasuna, eta bestaldetik, meritua eta gaitasuna.

gietara, eta, ondoren, babes helegitearen bidez, Auzitegi Konstituzionalera.

Bestalde, 96. artikulua araberako nazioarteko itunak sinatu ondoren eta Espainian argitaratu ondoren barne ordenamendu juridikoaren zati bihurtuko dira.

Konstituzioaren 103. artikulua lehenengo atalean jasotzen da Administrazio Publikoek objektibotasunez zerbitzatuko dituela interes orokorrak eta eraginkortasunez jardungo duela, besteak beste.

Artikulu horren hirugarren atalean, berriz, administrazio publikorako sarbidea legeak arautuko duela jasotzen da eta hori egingo dela meritu eta gaitasun printzipioei lotuta.

Konstituzioaren 139. artikulua berriro ere berdintasunaren printzipioari erreferentzia egiten dio. Hain zuzen ere, espainiarrek eskubide eta betekizun berdinak izango dituztela estatuko edozein eskualdeetan.

Bukatzeko, 161. artikulua bigarren atalean espresuki jasotzen da 53. artikulua bigarren ataleko eskubide eta askatasunen urraketan helegiteen eskumena Auzitegi Konstituzionalarena dela, eta honek eskumena duela Espainiako lurralde osoan.

Estatu-mailako bi lege

Egitasmoan aurrera jarraitu baino lehen, bi aipu egin nahiko nituzke estatu-mailako bi legeren inguruan.

Horietan lehena, Enplegatutako Publikoaren Oinarriko Estatutuaren testu bateginaren urriaren 30eko 5/2015 Legegintzako Errege Dekretuaren bidez onartutakoa da.

Dekretuaren 55. artikulua lehenengo atalean jasotzen da herritar guztiek dutela enplegu publikorako sarbiderako eskubidea, eta sarbide hori egin beharko dela konstituzioan aitortutako berdintasun, meritu eta gaitasun eskubideen arabera.

Hain zuzen ere, enplegu publikorako sarbidean euskara baloratzeko eta eskatzeko derrigortasuna ezartzearen gakoa hiru kontzeptu horietan datza, zehazki, euren arteko orekan. Tira-bira horren alde batean, Espainiako herritar guztien arteko berdintasuna dago, eta hizkuntza koofizialen ezagutzak sortzen duen ezberdintasuna. Beste aldean, berriz, herritarrek egindako meritua (euskara ikastea, adibidez) eta administrazioan lan egiteko gaitasuna daude (gaztelaniaz gain euskaraz ere lan egiteko gaitasuna, esaterako).

Horren harira, aipatutako dekretuaren 56. artikuluan aurreikusten da bi hizkuntza ofizial dituzten autonomia erkidegoetan administrazio publikoek aurreikusi beharko dutela behar bezala gaituak dauden langile publikoak hautatzea, betiere euren eskumenen esparruan.

Aipatu nahi dudan bigarren legea honakoa da: *39/2015 Legea, urriaren 1ekoa, Administrazio Publikoen Administrazio Prozedura Erkidearena.*

Legearen 15. artikulua prozeduren hizkuntzari buruzkoa da. Aipagarria da, alde batetik, estatuaren administrazio orokorrak izapidetutako prozeduren hizkuntza gaztelania dela jasotzen duela. Hala ere, espresuki jasotzen da estatuaren administrazio orokorraren egoitza bi hizkuntza ofizial dituen autonomia erkidego batean ezarrita baldin badago, herritarrari aitortzen zaiola beste hizkuntza koofiziala erabiltzeko eskubidea. Gainera, kasu horretan, prozedura herritarrak hautaturiko hizkuntza koofizialean izapidetuko dela jasotzen da, besteak beste.

4. EUSKAL HERRIKO AUTONOMIA ESTATUTUA

I

1978ko Espainiako Konstituzioan jasotakoari jarraituz, eta 1979ko urriaren 25ean Araba, Bizkai eta Gipuzkoan egindako erreferendum bidez, Euskal Herriko Autonomia Estatutua onartu zen.

Estatutuak 6. artikuluan egiten dio erreferentzia lehenengo aldiz hizkuntzari. Euskara bere horretan aipatzen da, eta euskara Euskal Herriaren berezko hizkuntzatzat aitortzen da. Bestalde, estatutuak, gaztelaniari bezala, euskarari ere ofizialtasuna aitortzen dio, eta herritar guztiei bi hizkuntzak ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea aitortzen die.

“Euskarak, Euskal Herriaren berezko hizkuntza denez, hizkuntza ofizialen maila izango du Euskal Herrian gaztelaniarekin batera eta guztiek dute bi hizkuntzak ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea.”

Azpimarragarria da gaztelania eta euskara ezagutzeko derrigortasunari buruz ez dela ezer aipatzen, kontuan izanda ordurako indarrean zegoen 1978ko Espainiako Konstituzioak aurretik ezarria zuela gaztelania ezagutzeko derrigortasuna.

Artikuluaren bigarren atalean, Euskal Autonomia Erkideko administrazioei bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatzeko derrigortasuna ezartzen die; horretarako, alabaina, Euskal Herriko aniztasun soziolinguistikoa kontuan hartuko dutelarik.

Euskara Euskal Herriaren berezko hizkuntzatzat aitortzen da; gaztelaniari bezala, euskarari ere ofizialtasuna aitortzen dio, eta herritar guztiei bi hizkuntzak ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea aitortzen die.

**Azpimarragarria
da estatutuan
gaztelania eta
euskara
ezagutzeko
derrigortasunari
buruz ez dela
ezer aipatzen,
kontuan izanda
ordurako
indarrean zegoen
1978ko
Espainiako
Konstituzioak
aurretik ezarria
zuela gaztelania
ezagutzeko
derrigortasuna.**

“Komunitate Autonomoko Erakunde amankomunek Euskal Herriko egoera sozio linguistikoaren ñabardurak kontutan izanik, bi hizkuntzen erabilpena bermatuko dute, beroien ofizialtasuna erregulatuz, eta beroien ezagutza segurtatzeko behar diren neurriak eta medioak erabaki eta baliaraziko dituzte.”

Artikuluaren hirugarren atalean hizkuntza arrazoiengatik inor diskriminatua izango ez dela jasotzen da.

“Hizkuntza dela-eta, ez da inor gutzietsiko.”

Bederatzigarren artikuluan jasotzen da euskal herritarren oinarritzko eskubide eta betekizunak konstituzioan jasotakoak direla eta euskal botere publikoek horiek betetzeko eginbeharra dutela.

Azkenik, azpimarragarria da 38. artikuluan jasotzen dela Eusko Legebiltzarraren legeak Auzitegi Konstituzionalaren kontrolaren menpe egongo direla.

5. EUSKARAREN LEGEA

I

1982. urtean Eusko Legebiltzarrak azaroaren 24ko 10/1982 Legea onartu zuen, Euskararen Erabilera Normalizatzeko oinarritzkoa.

Euskararen Legeak garatzen du 1978ko Espainiako Konstituzioan eta Euskal Herriko Autonomia Estatutuan hizkuntza-eskubideen inguruan jasotakoak.

Legearen lehenengo tituluari, hizkuntza-gaien inguruko herritarren eskubideez eta botere publikoen betebeharrez hitz egiten da. Bostgarren artikuluan bigarren ataleko lehenengo azpiatalean, administrazioarekin, zein Euskal Autonomia Erkidegoan ezarritako edozein erakunderekin, euskaraz zein gaztelaniaz harremanetan jartzeko eskubidea aitortzen zaie herritarrei, eta hirugarren atalean jasotzen da botere publikoek eskubide horiek erabiltzea bermatuko dutela.

“Euskal Herritarrei honako funtsezko hizkuntza-eskubide hauek aitortzen zaizkie: a) Arduralaritzarekin... harremanak hitzez eta/edo idatziz euskeraz edo gaztelaniaz izateko eskubidea.”

Seigarren artikuluan xedatzen da herritarrak eskubidea duela ez bakarrik administrazioarengana nahi duen hizkuntzan zuzentzeko, baizik eta administrazioetik jasotzen duen harremana ere herritarrak aukeratu duen hizkuntzan izateko. Alabaina, ondoren gaineratzen da eskubide hori erabiltzeko beharrezko bitartekoak modu progresiboan ezarriko direla.

“Horretarako, behar daitezen neurriak hartuko dira eta eskubide honen erabilpena arian-arian bermatzeko beharrezko gerta daitezen eskuarteak ebatziko.”

Eskubide horren erabilera bermatzeko epemugarik gabeko progresibotasunaren kontzeptua sartzean, nolabait eskubide hori gauzatzeko legezko bermea deuseztatzen da.

Bestalde, 14 artikuluan jasotzen da botere publikoek dagozkien neurriak hartuko dituztela Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoetako langileak modu progresiboan euskalduntzeko, eta botere publikoek zehaztuko dutela zer lanpostutan izango den derrigorrezkoa bi hizkuntzen ezagutza.

“Herri-agintariak erabakiko dute zein lantokitako izango den beharrezko bi hizkuntzak jakitea.”

Azkenik, bi hizkuntza ofizialak ezagutzea derrigorrezkoa ez den lanpostuetara sartzeko bi hizkuntza ofizialen ezagutza meritu gisa baloratuko dela jasotzen da.

6. EUSKAL FUNTZIO PUBLIKOAREN LEGEA

1989. urtean Euskal Funtzio Publikoaren uztailaren 6ko 6/1989 Legea onartu zuen Eusko Legebiltzarrak. Euskal Funtzio Publikoaren Legearen helburua da euskal funtzio publikoaren eta hori osatzen duten langileen antolamendua arautzea.

Legearen bosgarren titulua hizkuntza-normalkuntzako da. Titulu horren 97. artikulua lehengo atalean berresten da euskara eta gaztelania direla euskal administrazio publikoen hizkuntza ofizialak eta administrazio publikoak behartuta daudela bi hizkuntzen erabilera bermatzera euren kanpoko zein barruko harremanetan.

Bigarren atalean jasotzen da hori bermatzeko euskal administrazio publikoko lanpostuek hizkuntza-perfil edo eskakizun bat ezarrita izango dutela, eta hizkuntza- eskakizunak xedatuko duela lanpostuan aritzeko beharrezkoak diren euskarazko hizkuntza-gaitasunen multzoa.

“Hizkuntz-eskakizunak zehaztuko ditu lanpostua betetzeko eta hor lan egiteko beharrezko diren euskerazko hizkuntz gaitasun-mailak.”

Artikuluaren hirugarren atalean xedatzen da, besteak beste, hizkuntza-eskakizunaren derrigortasun-data igarotzean, hizkuntza-eskakizuna egiaztatzea derrigorrezkoa izango dela lanpostuan sartzeko eta bertan

**Herritarrak
eskubidea du ez
bakarrik
administrazioare
ngana nahi duen
hizkuntzan
zuzentzeko,
baizik eta
administrazioetik
jasotzen duen
harremana ere
herritarrak
aukeratu duen
hizkuntzan
izateko.**

**Hizkuntza-
eskakizunaren
derrigortasun-
data igarotzean,
hizkuntza-
eskakizuna
egiaztatzea
derrigorrezkoa
izango da
lanpostuan
sartzeko eta
bertan aritzeko.
Derrigortasun-
daten indizea,
berriz, honela
deskribatzen du:
Euskaldunen
ehunekoa + (Ia
euskaldunen
ehunekoa / 2).**

aritzeko. Bestalde, aurreikusten da zenbait langile hizkuntza-eskakizuna egiaztatzekeo derrigortasunetik at geratuko direla, eta egoera horien arautzea Eusko Jaurlaritzak egingo duela.

“Hizkuntz eskakizuna aginduzko izaten hasten den egunetik aurrera, lanpostu bakoitzera iritsi eta hori betetzeko ezinbestekoa izango da hizkuntz eskakizuna betetzea.”

Zazpigarren atalean, berriaz, hizkuntza-eskakizunen derrigortasun-daten esleipena modu proportzional eta bidezkoan egingo dela jasotzen da, lanpostuaren maila edo titulazio-mota kontutan hartu gabe.

Zortzigarren atalean jasotzen da euskal administrazio publikoak ahaleginduko direla langileek hizkuntza-gaitasun egokia izan dezaten, horretarako beharrezko neurriak hartuz.

Bestalde, 98 artikuluauren laugarren atalean jasotzen da euskararen eza-gutza meritu bezala baloratuko dela derrigorrezkoa ez den lanpostuetan sartzeko. Kasu horietan, euskararen balorazioaren zenbatekoa euskararen hautaketa-proba osoan lortu daitezkeen gehienezko puntuen %5 eta %20 artekoa izango da.

7. 86/1997 DEKRETUA

Euskararen Legea onartu ondoren, Eusko Jaurlaritzak euskararen normalizazioaren inguruko hainbat dekretu onartu zituen. Dekretu horiek bateratzeko asmoarekin, eta betiere Euskararen Legea eta Euskal Funtzio Publikoaren Legearen garapen arauemailea eginez, Eusko Jaurlaritzak *Euskal Autonomia Elkarteko herri-administrazioetan euskararen erabilera normalizatzeko prozesua arautuko duen apirilaren 15eko 86/1997 Dekretua* onartu zuen 1997. urtean.

Dekretuaren 1. artikuluan jasotzen da euskara eta gaztelania biak direla ofizialak Euskal Autonomia Erkidegoan diharduten herri-administrazioetan eta, horren ondorioz, herritarrek herri-administrazio horiekin euskaraz zein gaztelaniaz aritzeko eskubide osoa duela. Eskubide hori bermatzeko zerbitzu-hizkuntza eta lan hizkuntza aipatzen ditu eta gaineratzen du helburu hori betetzeko zerbitzu-hizkuntza eta lan- hizkuntza normaltasunez erabili beharko direla.

“Lanpostu bati dagozkion zereginak betetzeraoan administratuarekin ahozko zein idatzizko harremanak izan behar direnean, harremanotan erabiltzen den hizkuntza, horixe da zerbitzu-hizkuntza”.

“Era berean, lanpostu bati dagozkion zereginak betetzerakoan bertan erabiltzen den hizkuntza, horixe izango da lan-hizkuntza.”

Laugarren atalean euskal herri-administrazioetako hizkuntzaren normal-kuntza-prozesuak hiru ardatz izango dituela jasotzen da: entitate bakoitzaren euskararen erabilera normalizatzeko plana onartu eta gauzatzea, lanpostu bakoitzari dagokion hizkuntza-eskakizunak ezartzea, eta hala dagokion lanpostuetan derrigortasun-datak ezartzea. Prozesu hori denboran ordenatzeko plangintzaldiak jasotzen ditu bostgarren artikuluan.

Hamaikagarren artikulua lehenengo atalean, derrigorrez bete beharreko indizea aurkezten du eta hura kalkulatzeko formula deskribatzen du: Euskaldunen ehunekoa + (Ia euskaldunen ehunekoa / 2).

Dekretuarekin jarraituta, hamahirugarren artikuluan hizkuntza-gaitasunen hiru maila (A, B eta C) eta lau hizkuntza-trebetasun (ulermena, mintzamina, irakurmena eta idazmena) zehazten ditu, eta horien konbinazioarekin lau hizkuntza-eskakizunak definitzen ditu.

Dekretuaren hirugarren atalburuko 15. artikuluan administrazio-atal elebidunak eta euskaldunak aurkezten ditu eta honela definitzen ditu:

“Beren zereginak Euskal Autonomia Elkarteko bi hizkuntza ofizialetatik edozeinetan, batean zein bestean, betetzen dituzten administrazio-atalak izango dira administrazio-atala elebidunak.”

“Beren zereginak batez ere euskaraz betetzen dituzten administrazio-atalak izango dira euskarazko administrazio-atalak.”

Administrazio-atal elebidunak eta euskaldunak izango dira, dekretuaren 15. artikulua arabera, herri-administrazioekin euskarazko harremanak izateko eskubidea bermatzeko herritarrek dituzten gutxieneko antolamendu-atalak.

Laugarren atalburuko 20. artikuluan, derrigortasun-datak ezartzean kontuan hartu beharreko hiru faktore xedatzen ditu. Lehenik, lanpostuak publikoarekin duen gerturatze-maila; bigarrenik, administrazioaren barruan lanpostuak duen lan-harreman sarea; eta hirugarrenik, lanpostua dagoen zerbitzua edo atalaren izaera eta ezaugarriak.

Azkenik, dekretuaren zazpigarren atalburuan, lanpostuaren derrigorrezko hizkuntza-eskakizuna betetzetik salbuetsita dauden langileen balizko egoerak deskribatzen ditu. Laburbilduz, honakoak dira: 45 urtetik gorakoak, oinarrizko ikasketarik ez dituztenak, ezgaitasun fisiko

Derrigortasun-datak ezartzean kontuan hartu beharreko hiru faktoreak: lanpostuak publikoarekin duen gerturatze-maila, administrazioaren barruan lanpostuak duen lan-harreman sarea, eta lanpostua dagoen zerbitzua edo atalaren izaera eta ezaugarriak.

**Oro har,
Kataluniako
herri-
administrazio-
etako
lanpostuetan
sartzeko
hizkuntza
katalanaren
ezagutza
egiaztatu behar
da, ahoz zein
idatziz, dagokion
lanpostuaren
eginkizunen
mailari lotuta eta
funtzio
publikoaren
legediak agintzen
duen modura.**

edo psikikoak dituztenak, eta hizkuntzak ikasteko ageriko zailtasunak dituztenak.

8. KATALANAREN ETA GALIZIERAREN OFIZIALTASUNA

I
Euskal Autonomia Erkidegoaren euskararen lege-egoera aztertu eta ulertzeko, ezinbestean Espainiako estatuko beste zenbait autonomia-erkidegotan egindako bidea ere aztertu beharko dugu. Izan ere, autonomia-erkidego horien hizkuntza-legeek, eta horien aurka auzitegietan jarritako helegiteen ebazpenetan jasotako jurisprudentziak ere, Euskal Autonomia Erkidegoko euskararen ofizialtasunean eragina dute, eta euskararen normalkuntzak dituen aukerak ere irudikatzen laguntzen dute.

Horregatik, katalana eta galiziera berezko hizkuntza moduan aitortua duten honako lau autonomia-erkidegoetan indarrean dagoen legedia aztertuko dugu jarraian.

8.1 Katalunia

Kataluniako autonomia-estatutuaren 6. artikuluan jasotzen da Kataluniaren berezko hizkuntza katalana dela eta gaineratzen da katalana dela Kataluniako herri- administrazioen ohiko edo erabilera normaleko hizkuntza.

Bestalde, *Hizkuntza Politikaren urtarrilaren 7ko 1/1998 Legearen* bigarren artikuluan jasotzen da Kataluniaren berezko hizkuntza katalana izatetik ondorioztatzen dela katalana dela Kataluniako erakundeen hizkuntza, bereziki Generalitateko administrazioarena.

Legearen 11. artikulua lehenengo atalean jasotzen da Kataluniako herri- administrazioetan lan egiten duten langileek bi hizkuntza ofizialen ezagutza-maila egokia eta nahikoa izan beharko dutela, ahoz zein idatziz, euren lanpostuen berezko funtzioak betetzeko gai izateko.

“El personal al servei de les administracions, les corporacions i les institucions públiques de Catalunya ha de tenir un nivell de coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials, tant en l'expressió oral com en l'escrita, que el faci apte per a desenvolupar les funcions pròpies del seu lloc de treball.”

Artikulu horren hirugarren atalean jasotzen da oro har Kataluniako herri- administrazioetako lanpostuetan sartzeko hizkuntza katalanaren ezagutza egiaztatu behar dela, ahoz zein idatziz, dagokion lanpostuaren eginkizunen mailari lotuta eta funtzio publikoaren legediak agintzen duen modura.

En el procés de selecció per a accedir a places de personal de l'Administració de la Generalitat... s'ha d'acreditar el coneixement de la llengua catalana, tant en l'expressió oral com en l'escripta, en el grau adequat a les funcions pròpies de les places de què es tracti..."

Bestalde, *Kataluniako Generalitateko Administrazioaren Funtzio Publikoaren Legean*, langileen hautaketaren hirugarren kapituluaren 42. artikuluan honakoa jasotzen da: konstituzioaren 103. artikulua lehengo atalean ezarritako oinarriekin bat, Generalitateko administrazioak bere langile guztiak aukeratuko ditu objektibotasun irizpideekin, hautagaien berdintasun, meritu eta gaitasun oinarrien arabera, eta deialdi publikoaren bidez. Gaineratzen da hautaketa-prozesuan egiaztatu beharko dela hizkuntza katalanaren ezagutza, ahoz zein idatziz.

Bestalde, aipatutako legeen garapen arauemailea 161/2002 *Dekretuaren* bidez egin da eta dekretu horren 12. artikuluan xedatzen dira administrazio maila bakoitzari egokitzen zaion derrigorrezko hizkuntza-maila. Honela laburbildu dezakegu:

— Erredakzio, zuzenketa, edo hizkuntza-plangintzan dauden A mailako postuetan, D ziurtagiria eskatzen da (euskararen 4. hizkuntza-eskakizunaren parekoa).

— A, B, C eta D mailako lanpostuetan, oro har, C ziurtagiria eskatzen da (euskararen 3. hizkuntza-eskakizunaren parekoa); C eta D mailako zenbait lanpostutan, B ziurtagiria (euskararen 2. hizkuntza-eskakizunaren parekoa) edo A ziurtagiria (euskararen 1. hizkuntza-eskakizunaren parekoa) eskatzeko aukera aurreikusten delarik.

— Azkenik, E mailako lanpostuetan, B ziurtagiria eskatzen da; E mailako zenbait lanpostutan, A ziurtagiria eskatzeko aukera aurreikusten delarik.

8.2 Balear Uharteak

Balear Uharten autonomia-estatutuaren laugarren artikulua xedatzen du, besteak beste, katalana dela Balear Uharteetako berezko hizkuntza, guztiak dutela katalana ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea, eta inor ezingo dela diskriminatua izan hizkuntzagatik. Gaineratzen du Balear Uharteetako herri-administrazioek bi hizkuntza ofizialen erabilera normala eta ofiziala bermatuko dutela eta ezagutza bermatzeko beharrezko neurriak jasoko dituztela; baita ere, Balear Uharten herritarren eskubideei dagokienez, bi hizkuntzen berdintasunera heltzeko baldintzak sortuko dituztela.

**Generalitateko
administrazioak
bere langile
guztiak
aukeratutako
ditu
objektibotasun
irizpideekin,
hautagaien
berdintasun,
meritu eta
gaitasun
oinarrien
arabera, eta
deialdi
publikoaren
bidez.
Gaineratzen da
hautaketa-
prozesuan
egiaztatu
beharko dela
hizkuntza
katalanaren
ezagutza, ahoz
zein idatziz.**

Balear Uharteen kasuan aipagarria da gobernu-aldaketek hizkuntza-legeetan izandako eragina: 2011n, Alderdi Popularrak administrazioan lan egiteko katalanaren ezagutzaren legezko derrigortasuna kendu zuen. 2015ean, gobernu berriak berriro ezarri zuen administrazioan lan egiteko katalanaren ezagutzaren legezko derrigortasuna.

Bestalde, *Balear Uharteen Autonomia Erkidegoaren Funtzio Publikoaren mar-txoaren 27ko 3/2007 Legean*, funtzio publikorako sarbiderako betekizunei buruzko 50. artikuluan, xedatzen da katalanaren ezagutza egiaztatzea derrigorrezkoa izango dela Balear Uharteetako funtzio publikorako sar-biderako, proportzionaltasunaren printzipioa errespetatuz eta lanpos-tuari dagokion funtzioak eta hizkuntzaren eskakizun- maila egokituz.

“Són requisits generals d'accés a la funció pública autonòmica els següents:

...f) Acreditar el coneixement de la llengua catalana que es determini regla-mentàriament, respectant el principi de proporcionalitat i adequació entre el nivell d'exigència i les funcions corresponents.”

Azkenik, aipagarria da Balear Uharteen funtzio publikoaren legea ga-ratzen duen *11/2017 Dekretuaren* bigarren kapituluan xedatzen dela lan-postu-maila bakoitzean modu orokorrean eskatzen den derrigorrezko katalanaren hizkuntza-maila. Administrazio orokorraren kasurako ho-nela laburbildu dezakegu:

- A1 eta A2 mailako lanpostuetan, katalanaren C1 maila.
- B mailako lanpostuetarako, katalanaren B2 maila.
- C1 lanpostuetarako, katalanaren C1 maila.
- C2 lanpostuetarako, katalanaren B2 maila.
- Lanbide-taldeen lanpostuetarako, katalanaren B1 maila.

Bestalde, dekretuaren lehenengo xedapen gehigarrian jasotzen da eska-tutako katalanaren ezagutza-maila baino gehiago egiaztatzen bada, meritu gisa ere baloratu beharko dela edozein lanpostu-maila eta eskalarako.

Dekretuaren bigarren xedapen gehigarrian, berriz, modu orokorrean derrigorrez eskatzen den katalanaren ezagutza-maila baino maila han-diagoa eska daitekeela jasotzen da, hori egitea beharrezkoa den kasu eta lanpostuetan.

Balear Uharteen kasuan aipagarria da gobernu-aldaketek hizkuntza-legeetan izandako eragina. Esaterako, 2011. urtean Balear Uharteen go-bernura heldu zenean, Alderdi Popularrak administrazioan lan egiteko katalanaren ezagutzaren legezko derrigortasuna kendu zuen. Ondoren, 2015ean, alderdi aurrerakoien gobernu berriak berriro ezarri zuen ad-ministrazioan lan egiteko katalanaren ezagutzaren legezko derrigorta-suna. Horrek erakusten digu gaur egun autonomia-erkidego bateko ad-ministrazio publikorako sarbiderako berezko hizkuntzaren ezagutza derrigortzea borondate politikoaren arabera dela neurri handi ba-

tean, eta ez autonomia-erkidegoaz haratagoko legeek berez debekatu edo behartzen dutelako.

8.3 Valentzia

Valentziako autonomia-erkidegoko estatutuaren 6. artikuluan xedatzen da Valentziako Erkidegoko berezko hizkuntza valentziera dela, gaztelaniarekin batera bi hizkuntzak direla ofizialak Valentziako Erkidegoan, denek dutela bi hizkuntzak ezagutu eta erabiltzeko eskubidea, eta baita valentzieraren irakaskuntza zein irakaskuntza valentzieraz jasotzeko eskubidea ere.

2017an azkenengoz egokitutako *Valentziako Generalitateko Funtzio Publikoaren Ordenamendu eta Kudeaketarako uztailaren 9ko 10/2010 Legean*, osgarren kapituluaren langileen hautapenari buruzko lehenengo atalburuaren 53. artikuluan, administrazio publikorako sarbiderako betekizunak xedatzen dira. Artikuluaren bigarren zatian esaten da hautapen-probak gainditzen dituztenek valentzieraren ezagutza egiaztatu beharko dutela. Bukatzeko, gaineratzen da ezagutza horiek egiaztatu ezin dituzten langileek derrigorrez parte hartu beharko dutela Generalitatearen administrazioak horretarako antolatzen dituen hizkuntza-ikastaroetan.

“Requisits d'accés... Els qui superen les proves selectives acreditaran els seus coneixements de valencià... El personal que no puga acreditar els coneixements esmentats haurà de fer els cursos de perfeccionament que amb aquesta finalitat organitze l'administració de la Generalitat.”

Azkenik, *Valentziako funtzio publikoaren urtarrilaren 13ko 3/2017 Dekretuaren* 20. artikuluan bigarren atalean xedatzen da lanpostu bakoitzari eskatuko zaion valentziera-maila. Hain zuzen ere, A eta B mailako lanpostuei erdiko hizkuntza-maila eskatuko zaie, C mailako lanpostuei oinarrizko hizkuntza-maila, eta lanbide-taldekoei ahozko ezagutzak.

8.4 Galizia

Galiziako autonomia-estatutuaren 5. artikuluan lehenengo atalean jasotzen da galiziera dela Galiziako berezko hizkuntza, eta bigarren artikuluan esaten da galiziera eta gaztelania direla Galiziako hizkuntza ofizialak eta denek dutela bi hizkuntza horiek ezagutzeko eta erabiltzeko eskubidea.

Bestalde, *apirilaren 29ko Galiziako Enplegu Publikoaren 2/2015 Legearen* bosgarren atalburuan, langile publikoen kontratazioari buruzkoa den lehenengo kapituluaren 51. artikuluan lehenengo atalean, jasotzen da

**Valentzieraren
ezagutza
egiaztatu ezin
duten langileek
derrigorrez parte
hartu beharko
dute
Generalitatearen
administrazioak
horretarako
antolatzen dituen
hizkuntza-
ikastaroetan.**

**Autonomia
erkidego bateko
berezko
hizkuntza modu
orokorrean
administrazioarako
sarbiderako
meritu gisa
eskatzea
konstituzioaren
aldekotzat onartu
egin zen,
administrazioak
zerbitzu-
hizkuntza
emateko duen
derrigortasunean
oinarrituta**

Galiziako herri-administrazioek bermatu behar dituztela herritarren konstituzio- eta hizkuntza-eskubideak.

“As administracións públicas incluídas no ámbito de aplicación desta lei garantirán os dereitos constitucionais e lingüísticos das persoas, tanto respecto do galego, como lingua propia e oficial de Galicia, coma do castelán, lingua oficial en Galicia.”

Bestalde, artikuluauren bigarren atalean esaten da Galiziako herri-administrazioiko lanpostuen sarbiderako hautaketa-probetan galizieraren ezagutza egiaztatzeko proba bat sartu beharko dela, galizieraren ezagutza alde aurretik egiaztatzen ez dutenezat. Hala ere, gaineratzen du hautaketa-prozesuen deialdietan zehaztuko dela proba horien izaera, eta, kasuan kasu, galizieraren ezagutzaren balorazioa.

9. AUZITEGIEN AURREKARIAK

I

Euskal Autonomia Erkidegoaren euskararen lege-egoera aztertu eta ulertzeko, ezinbestean auzitegiek utzitako epaiak aztertu beharko ditugu. Izan ere, epai horiek osatu egin dituzte indarrean dagoen legediak utzitako hutsuneak.

Hainbat bide itxi dituzte epai horiek, beste batzuek zabalik dihardutela, eta euskararen normalkuntzan nondik jo adierazi dute neurri handi batean. Horregatik da beharrezkoa epai horiek aztertu eta horien atzean dauden gidalerroak ezagutzea.

Jarraian, Espainiako estatuko auzitegiek azkeneko hamarkadetan ebatzitako hainbat epai aztertuko ditugu, azken urteotan ebatzi diren epaiak ere aztertuz. Epaien aukeraketa egin da egitasmoaren aztergaiei loturiko epai esanguratsuenak jasotzeko asmoarekin, edukietan errepikatzen direnak saihestuz.

Esparruari dagokionez, estatu-mailan, autonomia-erkidegoen mailan, zein udal-mailan emandako epaiak aukeratu egin dira, epaitegiek izandako bilakaeraren eta utzitako gidalerroen ikuspegi osatua izateko asmoz.

9.1 Auzitegi Konstituzionalaren abuztuaren 5eko 76/1983 epaia

Aztertuko dugun lehenengo epai hau 1983. urtean Autonomia Prozesuaren Harmonizazioarako Lege Organikoaren proiektuaren aurka jarritako helegitearen ingurukoa da, besteak beste, Eusko Legebiltzarrak eta Eusko Jaurlaritzak jarri zutena.

Esan dezakegu epai honek hiru ondorio nagusi utzi zituela aztergai dugun berezko hizkuntzen ofizialtasunaren inguruan.

Lehenik, autonomia-erkidego bateko berezko hizkuntza modu orokorrean administrazioarako sarbiderako meritu gisa eskatzea konstituzioaren aldekotzat onartu egin zen, administrazioak zerbitzu-hizkuntza emateko duen derrigortasunean oinarrituta (2. Oinarri Juridikoa).

Bigarrenik, herritarrek aukeratzen duten hizkuntzan zerbitzua emateko administrazioak duen derrigortasunaren ondorioz, berezko hizkuntza ezagutzeko beharra administrazioari ezartzen dio bere osotasunean, eta ez administrazio horren norbanako funtzionarioei (42. Oinarri Juridikoa).

Eta hirugarrenik, epaiak ebatzen du berezko hizkuntzaren ezagutza meritu bezala baloratzea oinarritzen dela berezko hizkuntza erabiltzeko herritarren eskubidea bermatzeko administrazioak duen betebeharrean, eta ez berezko hizkuntzak duen benetako ezarpenean (42. Oinarri Juridikoa).

9.2 Auzitegi Gorenaren martxoaren 1eko 14967/1986 epaia

1982. urtean A Coruña-ko udalak administrazio orokorreko administrari laguntzaileen bost lanpostu oposizio bidez betetzeko deialdia egin zuen. Oposizioan derrigorrezkoak eta baztertzaileak ziren bi itzulpen egin behar ziren, gaztelaniaren eta galizieraren ezagutza neurtzeko. Hain zuzen ere, itzulpen ariketa horren izaera baztertzailea izan zen Estatuko Abokatuak jarritako helegitearen oinarria.

Epaiak ebatzi zuen konstituzioaren 3, 103, 139, eta 149 artikuluen urraketa eman zela, besteak beste.

Epaia-aren arabera, funtzionarioen kidegoan berdintasuneko baldintzetan sartzeko espainiarrek duten eskubidea urratu egin zen galizieraren ezagutza eskatzeagatik. Hala ere, administrazioak berezko hizkuntzaren zerbitzua bermatzeko baldin bada, lanpostu jakin batzuetan berezko hizkuntzaren ezagutza derrigorrez eskatzea legezkoa dela gaineratu zuen. (5. Oinarri Juridikoa)

Bestalde, gaztelaniaren eta berezko hizkuntzen arteko ofizialtasun-mailaren desberdintasuna ere aldarrikatu zuen auzitegiak: gaztelania izanik espainiarren erkidea den hizkuntza bakarra, berezko hizkuntzak pertsonen arteko komunikazio-tresnak baino ez dira, eta, horregatik, berezko hizkuntzak ezin dira bihurtu herritarren eskubideentzako eta aukerentzako mugak. (5. Oinarri Juridikoa)

Herritarrek aukeratzen duten hizkuntzan zerbitzua emateko administrazioak duen derrigortasunaren ondorioz, berezko hizkuntza ezagutzeko beharra administrazioari ezartzen dio bere osotasunean, eta ez administrazio horren norbanako funtzionarioei.

**Hizkuntza
ofizialen
erabilera
bermatzeko
derrigortasunean
eta horien
ezagutza eta
erabilera babestu
eta sustatzeko
beharrean
oinarrituta,
epaiak jaso zuen
legezkoa dela
euskararen
ezagutza eskatzea
zenbait
funtzionarioen
lanpostuei, eta,
oro har,
funtzionarioen
lanpostu guztiei
eskatzea
hizkuntza
ofizialen
ezagutza meritu
bezala.**

9.3 Auzitegi Konstituzionalaren ekainaren 26ko 82/1986 epaia

1982. urtean Eusko Legebiltzarrak Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko oinarrizko 10/1982 Legea onartu zuen, eta lege horren aurka, Estatuko Abokatuak Auzitegi Konstituzionalean helegitea jarri zuen 1983 urtean.

Aztergaiari loturiko hiru ondorio nagusi utzi zituen epai honek, besteak beste.

Lehenik eta behin, hizkuntzaren ofizialtasunaren gaineko honako definizioa jaso zen: hizkuntza bat ofiziala da gizarte-mailan duen errealitate edo pisua gorabehera, botere publikoek aitortzen dutenean komunikaziorako ohikoa den bitarteko bezala - euren artean eta herritarrekin-, eta balio eta ondorio juridiko guztiak dituenen. (2. Oinarri Juridikoa)

Bigarrenik, epaiak jaso zuen herri-administrazioek eskubidea dutela ko-ofizialak diren bi hizkuntzetatik bat erabiltzeko, hori arautuz gero eta interesdunen eskubideak urratzen ez diren heinean. Espresuki jaso zen prozedura oso bat euskaraz egitea koofizialtasunaren ondorio dela eta eraginkortasunaren printzipioan oinarritzen dela. (9. Oinarri Juridikoa)

Azkenik, hizkuntza ofizialen erabilera bermatzeko derrigortasunean eta horien ezagutza eta erabilera babestu eta sustatzeko beharrean oinarrituta, epaiak jaso zuen legezkoa dela euskararen ezagutza eskatzea zenbait funtzionarioen lanpostuei, eta, oro har, funtzionarioen lanpostu guztiei eskatzea hizkuntza ofizialen ezagutza meritu bezala; hori bai, diskriminazioa eragin gabe eta Konstituzioaren 14 eta hogeita 33 artikuluetan jasotakoarekin bat eginez. (9. Oinarri Juridikoa)

9.4 Auzitegi Konstituzionalaren ekainaren 26ko 84/1986 epaia

Aurreko epaiarekin batera, besteak beste, Auzitegi Konstituzionalak ekainaren 26ko 84/1986 epaia ere ebatzi zuen.

Epai hau Galiziako hizkuntza normalizazioaren ekainaren 15eko 3/1983ko legeari jarritako helegiteari buruzkoa da.

Epai honetan gaztelaniaren eta bestelako berezko hizkuntza ofizialen arteko ofizialtasun-maila desberdina ebazten da.

Aipatutako legean jaso zen galiziar guztiek zutela galiziera ezagutzeko derrigortasuna, eta auzitegiak konstituzioaren aurkakotzat ebatzi zuen esaldi hori.

Horretarako bi argudio nagusi erabili zituen.

Gaztelania ezagutzearen derrigortasuna honako bi ardatzetan oinarritu zituen epaiak: alde batetik, espainiar guztien hizkuntza erkidea dela, eta, bestetik, bere ezagutza aldarrikatu daitekeela errolda konatuak gorabehera. Horregatik, ofizialak diren berezko hizkuntzei ezin zaiela ezagutzeko derrigortasunik ezarri ondorioztatu zuen. (2. Oinarri Juridikoa)

Bestalde, gaineratzen du ez dagoela bi hizkuntzen arteko berdintasuna aldarrikatzerik, berdintasunaren konstituzio-oinarria herritarrei dago-kielako soilik. (2. Oinarri Juridikoa)

“En cuanto a la argumentación en defensa del precepto impugnado fundada en la igualdad de las dos lenguas oficiales en el territorio de Galicia, pasa por alto que el principio constitucional y estatutario de igualdad se predica de los ciudadanos, y no es discriminatorio respecto de éstos, como vimos antes, la existencia de un deber de conocimiento del castellano y la inexistencia del mismo deber respecto del gallego.”

9.5 Auzitegi Konstituzionalaren otsailaren 28ko 46/1991 epaia

1985. urtean Kataluniako parlamentuak onartutako uztailaren 23ko Generalitateko Administrazioaren Funtzio Publikoaren 17/1985 Legearen 34. artikulua aurka Estatuko Gobernuak helegitea jarri zion.

Aipatutako artikulua jasotzen zuen langile publikoak hautatzean katalanaren ezagutza egiaztatu behar zela ahoz zein idatziz. Artikuluak honela zioen:

“De la selecció de personal

... En el procés de selecció s’ha d’acreditar el coneixement de la llengua catalana, tant en l’expressió oral com en l’escrita.”

Kasu honetan auzitegiak ebatzi zuen artikulua konstituzioaren aldekoa zela. Horretarako hiru argudio nagusi eman zituen.

Lehenik eta behin, katalanaren ezagutza Kataluniako herri-administrazioaren barne- funtzionamenduarekin lotzen zuen, eta baita konstituzioan jasotako gaitasun eta meritua oinarriekin ere. Beraz, katalanaren ezagutza beste edozein meritua eta gaitasunekin parekatzen zuen, betiere laneko zereginekin loturarik badu. (3. Oinarri Juridikoa)

“No debe entenderse la exigencia de conocimiento del catalán un requisito “ad extra”, independiente del mérito y capacidad acreditadas..., en la medida

**Auzitegiak
katalanaren
ezagutza beste
edozein meritua
eta gaitasunekin
parekatu zuen,
baita ere herri-
administrazioan
lanean sartzeko
katalanaren
ezagutza-maila
jakin bat
derrigorrez
eskatzea zilegi
zela.**

**Hizkuntza-
eskakizunaren
proportzionaltas
unaren
printzipioa
jasotzen du. Hau
da, eskatzen den
hizkuntza-maila
lanpostuaren
zereginekin
lotuta egon behar
du. Bestela,
administrazio
publikorako
sarbiderako
berdintasun-
eskubidearen
kontrakoa izango
litzatekeelako.**

en que se trata de una capacidad y un mérito que ha de acreditarse y valorarse en relación con la función a desempeñar”

Bigarrenik, herri-administrazioan lanean sartzeko hizkuntza katalanaren ezagutza-maila jakin bat derrigorrez eskatzea zilegi dela argudiatzen du honako bi arrazoiengatik: lehenik, katalanak Katalunian duen izaera ofizialagatik, eta bigarrenik, katalanak duen zabalkuntzagatik Kataluniako Autonomia Erkidego osoan. (3. Oinarri Juridikoa)

Eta azkenik, epaiak hizkuntza-eskakizunaren proportzionaltasunaren printzipioa jasotzen du. Hau da, eskatzen den hizkuntza-maila lanpostuaren zereginekin lotuta egon behar duela. Bestela, administrazio publikorako sarbiderako berdintasun- eskubidearen kontrakoa izango litzatekeelako. (4. Oinarri Juridikoa)

“Cuestión distinta ... es la de la proporcionalidad de esa exigencia... pues sería contrario al derecho a la igualdad en el acceso a la función pública, exigir un nivel de conocimiento del catalán sin relación alguna con la capacidad requerida para desempeñar la función de que se trate.”

9.6 Auzitegi Gorenaren urtarrilaren 18ko 168/2000 epaia

1988. urtean Tolosako udalak onartu zuen iturgintza, pintura eta igeltserotza ofizialen lanpostuak oposizio-lehiaketa bidez betetzeko deialdia, eta Estatuko Abokatuak helegitea jarri zion.

Auzitegiak ebatzi zuen lan-mota horietarako ezin zela euskararen derrigorrezko ezagutza eskatu, ez zegoelako zereginen lotuta, hau da, iturgintza-, pintura- edo igeltsero-lanak egiteko ez dela nahitaez euskaraz jakin behar. Horregatik, lan horiek egiteko administrazioko lanpostuetara sartzeko euskararen derrigorrezko ezagutza eskatzea diskriminatzailea dela ebatzi zuen Auzitegi Gorenak epai honetan. (5. Oinarri Juridikoa)

“...ha de llegarse a la conclusión de que sí es discriminatoria la exigencia del conocimiento del euskera como requisito que deben reunir los aspirantes... para dichas plazas —de fontanería, de pintura y de albañilería—..., al no estar dicho conocimiento vinculado al desempeño de las mismas.”

9.7 Auzitegi Konstituzionalaren ekainaren 28ko 31/2010 epaia

2006an Espainiako Kongresuak onartu egin zuen Kataluniako Autonomia Estatutua berritzeko uztailaren 19ko 6/2006 Lege Organikoa.

Espainiako Alderdi Popularrak Auzitegi Konstituzionalean helegitea jarri zion Kataluniako estatutua berritzeko legearen hainbat atali.

Bi eztabaidagai nagusi aztertzen dira epaian aztergai dugun hizkuntzen ofizialtasunaren ikuspuntutik. Lehenengoa, berezko hizkuntzaren erabilari lehentasuna ematearen ingurukoa, eta bigarrena, berezko hizkuntzaren ezagutza derrigortzearen ingurukoa.

2006ko Kataluniako estatutuaren 6. artikularen lehenengo atalean esaten da, besteak beste, katalana dela Kataluniaren berezko hizkuntza eta, horren ondorioz, Kataluniako herri-administrazioen erabilera normaleko hizkuntza eta lehentasunezko erabilera- hizkuntza dela.

Auzitegiak, lehenik eta behin, erabilera normaleko hizkuntza eta lehentasunezko erabilera-hizkuntza kontzeptuak bereiztu egiten ditu. (14. Oinarri Juridikoa)

“A diferencia de la noción de “normalidad”, el concepto de “preferencia” ... implica la primacía de una lengua sobre otra...”

Gogoratzen du gaztelania ere hizkuntza ofiziala dela Katalunian, eta horren ondorioz, Kataluniako herri-administrazioetako erabilera normaleko hizkuntza dela. Horregatik, ofiziala den hizkuntza bati ofiziala den beste hizkuntzaren gaineko lehentasunik ezin zaiola eman ebazten du. Hortaz, katalanari lehentasunezko erabilera-hizkuntzaren izaera aitortzea konstituzioaren aurkakotzat ebazten du. (14. Oinarri Juridikoa)

“... imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado.”

Salbuespen moduan, aurreko epaietan jasotakoari jarraituz, hizkuntza bati lehentasuneko izaera emateko aukera dagoela ebazten du, baldin eta helburua bada bi hizkuntza ofizialen arteko oreka lortzea historikoki egondako desorekak zuzentzeko. (14. Oinarri Juridikoa)

“...sin perjuicio, claro está, de la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de la otra.”

Bestalde, estatutuaren 6. artikularen bigarren atalean jasotzen da katalanek dutela bi hizkuntza ofizialak ezagutzeko eskubidea eta betebeharra.

**Ofiziala den
hizkuntza bati
ofiziala den beste
hizkuntzaren
gaineko
lehentasunik ezin
zaiola eman
ebazten du.
Salbuespen
modura,
hizkuntza bati
lehentasunezko
izaera emateko
aukera dagoela
ebazten du,
baldin eta
helburua bada bi
hizkuntza
ofizialen arteko
oreka lortzea
historikoki
egondako
desorekak
zuzentzeko.**

**Katalana
ezagutzeko
derrigortasun
hori ulertu behar
da Kataluniako
administrazioak
hezkuntzako eta
administrazio
orokorreko bere
funtzionarioekin
dituen erlazio
bereziaren
esparruan,
langile publiko
horiek behartuta
daudelako
Kataluniako
herritarrei
zerbitzu-
hizkuntzaren
aukera
bermatzeko.**

Auzitegiak, lehenik eta behin, gaztelania ezagutzeko konstituzioak ezarritako derrigortasuna gogorarazten du, eta gaineratzen du konstituzioak ez duela berezko hizkuntzak ezagutzeko derrigortasunik ezartzen, baina ez duela ere ezagutzeko derrigortasun hori debekutzen. Auzitegiaren azterketaren helburua da, beraz ebatzea estatutu batek berezko hizkuntza ezagutzeko derrigortasuna ezarri dezakeen ala ez. (14.2 Oinarri Juridikoa)

Epai honetan, auzitegiak ebatzen du gaztelania ezagutzeko derrigortasun konstituzionala oinarritzen dela estatuak herritarrekin komunikatzeko duen beharrean eta Kataluniako administrazioek ez dutela katalanera hutsez herritarrekin komunikatzeko konstituzio-eskubiderik. (14.2. Oinarri Juridikoa)

Alabaina, auzitegiak seigarren artikulua bigarren atalean jasotakoaren beste interpretazio bat egiten du. Auzitegiak esaten du katalana ezagutzeko derrigortasun hori ezin dela ulertu Kataluniako herritar guztiak duten derrigortasun bat bezala, baizik eta ulertu behar dela Kataluniako administrazioak hezkuntzako eta administrazio orokorreko bere funtzionarioekin dituen erlazio bereziaren esparruan ezartzen duen betekizun orokor bat bezala; langile publiko horiek behartuta daudelako Kataluniako herritarrei zerbitzu-hizkuntzaren aukera bermatzeko. Horregatik, auzitegiak ebatzi zuen 2006ko Kataluniako estatutuaren seigarren artikulua bigarren atala ez zela konstituzioaren aurkakoa, betiere epaian jasotako interpretazioan; hau da, alde batetik, katalana ezagutzeko derrigortasun horrek modu orokorrean juridikoki exijitua izateko izaerarik ez zuen neurrian, eta, beste alde batetik, katalanaren ezagutzaren derrigortasunak berezko helburu jakin bat zuelako. (14.2 Oinarri Juridikoa)

9.8 Auzitegi Konstituzionalaren irailaren 26ko 165/2013 epaia

2011. urteko Balear Uharteetako hauteskundeetan Alderdi Popularrak gehiengo absolutua lortu eta gobernua osatu zuen. Hurrengo urtean Balear Uharten funtzio publikoaren legea aldatu zuen, eta ordura arte funtzio publikora sartzeko indarrean zegoen katalanaren derrigorrezko ezagutza orokorra kendu egin zuen, meritu gisa mantenduz.

Legearen aldaketa horren aurka helegitea jarri zuten Alderdi Sozialistako berrogeita hamar senatarik Auzitegi Konstituzionalean.

Helegitean salatu zuten lege berriak urratzen zuela, besteak beste, konstituzioak aitortutako katalanaren izaera ofiziala, langile publikoen bi hizkuntza ofizialen ezagutza nahikoa bermatzen ez zuelako, eta horrek menpekotasun-egoera batean uzten zuela hizkuntza katalana.

Auzitegiaren ustez, alabaina, katalanaren ezagutza derrigorrez ez eskatzeak ez zuen halabeharrez hizkuntza katalana uzten menpekotasun-egoera batean, lege berriak herritarrei bermatzen zielako berezko hizkuntza administrazioarekin erabiltzea, hizkuntza horren derrigorrezko ezagutza ezarrita zuten hainbat posturen bidez. Gaineratu zuen lege berriak jasotzen zuela katalana meritu gisa baloratuko zela, berezko hizkuntzaren ezagutza derrigorrezkoa ez zen postuetan. Horregatik, Balear Uharten funtzio publikoaren 2012ko lege berria ez zela konstituzioaren aurkakoa ebatzi zuen. (7. eta 8. Oinarri Juridikoak)

Epai honetan auzitegiak nolabait ebatzi zuen hizkuntza-eskubideak administrazioan bermatzeko konstituzioaren ikuspegitik bi eredu horiek onargarriak zirela (euskal eredia eta eredu katalana, nolabait esateko), eta esparru politikoari dagokiola horien artean aukeratzea. (7. Oinarri Juridikoa)

“En el ámbito de control de constitucionalidad en el que nos encontramos, debemos observar, una vez más, que en un plano hay que situar las decisiones políticas y el enjuiciamiento político que tales decisiones merezcan, y en otro plano distinto la calificación de inconstitucionalidad, que tiene que hacerse con arreglo a criterios estrictamente jurídicos...”

Dena den, lehenago aipatu dugun bezala, 2015eko hauteskunde on-doren osaturiko gobernu berriak Balear Uharteetako funtzio publikoaren legea berriro aldatu zuen, eta administrazio publikoko sarbiderako katalanaren derrigorrezko ezagutza orokorra berrezarri zuen.

9.9 Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiaren irailaren 28ko 2876/2015 epaia

Jarraian, 2013-2017 epealdirako Zarauzko euskara-planaren aurkako epaia aipatuko dugu, eta hizkuntza-irizpideen inguruan esandakoak aztertuko ditugu.

Zarautzko euskara-planaren helburu nagusia da euskararen erabilera udalean indartzea eta zabaltzea, zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza bezala. Auzitegiak ebatzi zuen helburu hori zilegi zela eta ezin zirela baztertzailatzat hartu euskara sustatu edo indartzea helburu duten planaren atalak, gaztelaniaren ofizialtasunaren izaera eta gaztelaniadunen hizkuntza-eskubideak gutxiesten ez diren neurrian. Eskubide horiek bermatze aldera hiru egoera ematen zirela jaso zuen. (6. Oinarri Juridikoa).

Auzitegiak nolabait ebatzi zuen hizkuntza-eskubideak administrazioan bermatzeko, konstituzioaren ikuspegitik bi eredu horiek onargarriak zirela (euskal eredia eta eredu katalana, nolabait esateko), eta esparru politikoari dagokiola horien artean aukeratzea.

**Auzitegiak
jarraibide batzuk
baliogabetu
zituen
herritarren
hizkuntza-
eskubideak
urratzen
zituztelako. Beste
batzuk, berriz,
langileen
hizkuntza-
eskubideak
urratzen
zituztelako.**

Lehena, euskara-planean espresuki aurreikusten dela bi hizkuntza ofizialen ahozko zein idatzizko erabilera, euskarari nolabaiteko lehentasuna ematen bazaio ere.

Bigarrena, hartzaileak aukeratutako hizkuntza ofiziala erabiltzeko eskubidea bermatzen dela.

Eta hirugarrena, euskara sustatzeko neurriek udalaren barne funtzionamenduan eragiten dutela bakarrik, langileen eta herritarren hizkuntza-eskubideak urratu gabe.

“...bien porque afectan al funcionamiento “ad intra” del Ayuntamiento sin menoscabo de los derechos lingüísticos de sus empleados y la ciudadanía...”

Bestalde, epaiak gaineratu zuen zenbait jarraibide baliogabetu behar zirela, gaztelania baztertuz elebitasuna gutxiesten zutelako.

Horietako batzuk herritarren hizkuntza-eskubideak urratzen zituztelako baliogabetu zituen. Adibidez, honakoa:

“Bileran euskara ulertzeko gai ez diren herritarrak daudenean, bilera euskaraz egingo da eta gaztelera-laburpenak egingo dira, beti ere aurkezpen-agurrak, azalpen nagusiak eta amaierako laburpena euskaraz direla.”

Beste batzuk, berriz, langileen hizkuntza-eskubideak urratzen zituztelako baliogabetu zituen. Adibidez, honakoa:

“Langile etorri berrientzako protokoloa; ahozko azalpenak, euskaraz egingo dira.”

9.10 Kataluniako Justizia Auzitegi Nagusiaren abenduaren 9ko 772/2015 epaia

2012 urtean Tarragonako osasun-sistema publikoko mediku funtzionario batek helegitea jarri zion Kataluniako administrazioan katalanaren erabilera lan-hizkuntza moduan sustatzeko bi protokolori. Salatzaileak argudiatu zuen jarraibideek derrigorrezko izaera zutela.

Auzitegiak horietako hainbat jarraibide baliogabetu zituen eta horien artean bi aipatuko ditugu.

Lehenengoan jasotzen da langileen arteko lan-hizkuntza katalana izan behar dela, eta lan-bilerak aipatzen ditu besteak beste. Honela dio:

“La llengua de comunicació entre el personal ha de ser la catalana, tan presencialment com per telèfon, en la megafonia, en les reunions de treball, etc.,

especialment davant de persones usuàries de serveis.”

Auzitegiak legediaren aurkakotzat jo zuen jarraibide hori, auzitegiaren arabera, protokoloak langileei inposatu nahi dielako bi hizkuntza ofizialetako baten erabilera, modu orokorrean eta egoera guztietan, ezaguna den arrazoirik jaso gabe. (6. Oinarri Juridikoa)

“...el protocolo pretende imponer a los profesionales sanitarios...el uso de una sola de ellas...de una forma general y en toda circunstancia, sin justificación conocida”

Bigarrenean telefono-dei guztiak katalanez hasteko beharra jasotzen da. Honela dio:

“Les converses telefòniques sempre s’han d’iniciar en llengua catalana.”

Auzitegiak jarraibide hori baliogabetu zuen jarraibidearen izaera ez-baztertzailagatik, zerbitzuarekin loturiko deiak eta ez loturikoak ez bereizteagatik, alegia. (6. Oinarri Juridikoa)

Jarraian auzitegiak legezkotzat jo zituen beste bi protokolo aipatuko ditugu. Lehenengoak honela dio:

“Pel que fa a les histories clíniques, s’han de redactar normalment en català, tot i que cal tenir en compte el dret dels usuaris de sol.licitar-ne una traducció al castellà.”

Kasu honetan, historia klinikoak normaltasunez katalanez idatzi behar direla jasotzen da, erabiltzaileentzako gaztelaniazko itzulpenak eskuragarri baldin badaude.

Auzitegiarentzat, normaltasunaren kontzeptuak ez du derrigortasunik adierazten eta horren ondorioz bi hizkuntzen ofizialtasunaren esparruan kokatzen du, eta legezkotzat ematen du jarraibidea. (5. Oinarri Juridikoa)

“Toda lengua oficial es... lengua de uso normal por y ante el poder público. También... lo es el castellano por y ante las Administraciones públicas catalanas, que... no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales.”

Arrazoi beragatik, jendaurreko ekitaldietan katalanez normaltasunez aritzea onartzen du auzitegiak honako jarraibidean ere:

“Els representants del sector sanitari públic s’expressaran normalment en català en els actes públics que es facin en l’àmbit lingüístic català, sempre que la intervenció sigui per raó del propi càrrec.”

**Historia
klinikoak
normaltasunez
katalanez idatzi
behar direla
jasotzen da,
erabiltzaileen-
tzako
gaztelaniazko
itzulpenak
eskuragarri
baldin badaude.
Auzitegiarentzat,
normaltasunaren
kontzeptuak ez
du
derrigortasunik
adierazten eta
horren ondorioz
bi hizkuntzen
ofizialtasunaren
esparruan
kokatzen du.**

**Euskara-planak
hizkuntzaren
errekuperazio eta
sustapen politika
bat jasotzen du,
bi hizkuntza
ofizialen
berdintasuna
helburu duena.
Horregatik,
legearen
aldekotzat ebatzi
zituen euskarari
lehentasuna
ematen dioten
planaren atalak,
batez ere euren
funtzioak
euskaraz
nagusiki egiten
dituzten
euskarazko
administrazio-
atalei buruzkoak.**

9.11 Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Auzitegi Nagusiaren maiatzaren 29ko 238/2017 epaia

Bukatzeko, epai irmoa ez den arren, aipagarria iruditu zait azkeneko hilabeteotan puri- purian egon den epai baten azterketarekin amaitzea, hain zuzen ere, Gipuzkoako Foru Aldundiko euskararen erabilera-planaren aurka jarritako helegitearen gainekoa. Epaia hau ere, egitasmoaren aztergaien ikuspuntutik aztertuko dugu.

Estatuko Abokatuak helegitean argudiatu zuen euskara-planak euskarari ematen ziola gaztelaniaren gaineko zilegitasunik gabeko lehentasuna. Horren gainean, auzitegiak ebatzi zuen euskara-planak hizkuntzaren errekuperazio eta sustapen politika bat jasotzen duela, gaztelania eta euskararen arteko euskararen kalteko asimetria-egoeratik hasita, bi hizkuntza ofizialen berdintasuna helburu duena. Horregatik, plana bera ezin dela arrazoi horregatik, legez kontraktotzat jo, betiere, bi hizkuntzen koofizialtasun-egoera eta gaztelania-hiztunen hizkuntza-eskubideak errespetatzen baditu. (6. Oinarri Juridikoa)

“...aboga por una política lingüística de recuperación y fomento del euskera, tomando como premisa esencial la situación asimétrica del euskera y la búsqueda de una situación de igualdad entre el uso de las dos lenguas oficiales, no lleva de suyo la disconformidad a derecho del Plan de Normalización, empero, siempre que en su proyección en el articulado respete el régimen de cooficialidad y no menoscabe los derechos lingüísticos de los castellanoparlantes”

Horregatik, gaineratzen du legezkotzat jo behar zituela euskararen erabilera sustatzen duten planaren atalak, betiere herritarren hizkuntza-eskubideak bermatzen badituzte. Ondorioz, legearen aldekotzat ebatzi zituen euskarari lehentasuna ematen dioten planaren atalak, batez ere euren funtzioak euskaraz nagusiki egiten dituzten euskarazko administrazio-atalei buruzkoak. Atal horien hiru adibide aipatuko ditugu jarraian.

Lehenik, Gipuzkoako Foru Aldundiko euskara-planaren bigarren artikularen lehenengo atalak, auzitegiak legezkotzat jo zuena, honela dio:

“Euskara eta gaztelania izango dira Gipuzkoako Foru Aldundiko lan hizkuntza ofizialak. Lehentasunez, euskara izango da Aldundiaren lan hizkuntza, eta baliabideen ekonomia printzipioari jarraituz, euskaraz egin daitekeena euskaraz egingo da.”

Bigarrenik, euskara-planaren bigarren artikularen bigarren atalak, auzitegiak ere legezkotzat jo zuena, honela dio:

“Erabaki honen 23. artikularen arauz euskarazko ataltzat definitzen diren zerbitzuetan euskara izango da laneko hizkuntza nagusia, ahoz nahiz idatziz.”

Azkenik, euskara-planaren laugarren artikulua, auzitegiak ere legez-kotzat jo zuena, honela dio:

“Hirugarren edo laugarren hizkuntza eskakizuna egiaztatua duten langileek euskaraz egingo dute lan nagusiki, ahoz nahiz idatziz. Dena den, dokumentu bakoitzaren ezaugarrien arabera erabakiko da zein hizkuntzatan sortu edo bideratu behar den, dokumentuak itzultzeko edo zuzentzeko ezartzen diren baliabideen laguntzaz.”

10. ONDORIOAK

Aztertutako araudian ikusi dugu, lehenik eta behin, gaztelaniaren eta euskararen ofizialtasun-maila ezberdina dela Euskal Autonomia Erkidegoan. Bi hizkuntzen ofizialtasunaren ezberdintasun nagusia ezagutzaren derrigortasunean datza; alegia, herritarrak modu orokorrean gaztelania ezagutzera legez derrigortuta dauden bitartean, euskararen ezagutza herritarrei modu orokorrean legez derrigortzea debekatuta dago.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio orokorrerako langileak hartzean, euskararen ezagutza ez dela derrigorrezkoa ikusi dugu: zenbait lanpostutan euskararen ezagutza derrigorrezkoa izanik, beste batzutan meritu gisa bakarrik baloratzen baita.

Langile publikoak kontratatzean, indarrean dagoen Espainiako konstituzioak ezartzen du, alde batetik, espainiar guztiek dutela administrazioan berdintasunean sartzeko eskubidea, eta, bestaldetik, administrazioak eraginkortasunez aritu behar duela eta langileak hartu behar dituela meritu eta gaitasun printzipioetan oinarrituta.

Bi indar horien arteko tira-bira horretan, azkeneko hamarkadetan auzitegiek ebatzitako epaietan egon den bilakaera ere ikusi dugu; gaur egun, Espainiako estatuko hainbat autonomia-erkidegotan berezko hizkuntzaren ezagutza modu orokorrean derrigorrezkoa delarik administrazioan sartzeko.

Kontuan izanda, alde batetik, euskaraz lan egiteko gaitasunik ez duten langile publikoak kontratatzea ahalbidetzen duten legeak Eusko Legebiltzarrak xedatutako legeak direla (hala nola Euskararen Legea, edota Euskal Funtzio Publikoaren Legea), eta kontuan izanda, bestetik, berezko hizkuntza duten Espainiako estatuko zenbait autonomia-erkidegotan

Gaur egun, Espainiako estatuko zenbait autonomia-erkidegotan berezko hizkuntzaren ezagutza modu orokorrean derrigorrezkoa da administrazioan sartzeko.

Legeak ezartzen duen euskara-maila egiaztatuta duten langileak behartuta daude herritarrei euskarazko zerbitzua ematera herritarrek horrela eskatzen dutenean; derrigortasun-data igarota duten lanpostuetan egonik, zein derrigortasun-datarik ez duten lanpostuetan egonik ere.

berezko hizkuntza ezagutzea derrigorrezkoa dela administrazioan sartzeko, egitasmo honen lehenengo ondorio nagusia da euskal administrazioan euskaraz ez dakiten langileak kontratatzea Euskal Autonomia Erkidegoaren mailako erabaki politikoa dela, eta ez estatu-mailan inposatutakoa. Beraz, egitasmoaren lehenengo hipotesia ez da egia.

Bestalde, legeetan eta auzitegien epaietan ikusi dugunez, administrazioa behartuta dago herritarrei zerbitzua ematera herritarrek aukeratzen duen hizkuntza ofizialean. Zerbitzu hori ematearen ardura administrazioarena da, eta zerbitzu hori emateko, hain zuzen ere, administrazioak berezko hizkuntza ezagutzen duten langileak kontratatzen ditu, edota prestatzen ditu. Berezko hizkuntza ezagutzen duten langileak kontratatzearen arrazoia da, beraz, berezko hizkuntzan zerbitzua emateko derrigortasuna, bai hizkuntza hori ezagutzea derrigorrezkoa den lanpostuen kasuan, bai meritu gisa bakarrik baloratzen den lanpostuen kasuan ere. Hori da, hain zuzen ere, egitasmo honen bigarren ondorio nagusia; alegia, legeak ezartzen duen euskara-maila egiaztatuta duten langileak behartuta daude herritarrei euskarazko zerbitzua ematera herritarrek horrela eskatzen dutenean; derrigortasun-data igarota duten lanpostuetan egonik, zein derrigortasun-datarik ez duten lanpostuetan egonik ere. Beraz, egitasmoaren bigarren hipotesia egia da.

Laneko hizkuntzari dagokionean, berriz, indar-orekak korapilatu egiten dira eta faktore berriak agertzen dira hizkuntzaren erabileraren derrigortasunaren ekuazioan.

Lehenik eta behin, auzitegiek ebatzi dute lan-hizkuntzaren esparrua administrazioaren barruko funtzionamenduari eragin ahalko diola bakarrik, eta lan-hizkuntza bultzatzeko neurriek ezingo dutela herritarren hizkuntza-eskubideetan eraginik izan; alegia, herritarren hizkuntza-eskubideak lan-hizkuntzaren inguruko neurrien gainetik daudela.

Bigarrenik, aztertutako epaietan langileen hizkuntza-eskubideak agertu dira, nahiz eta hizkuntza ofizialak arautzen dituzten legeetan ez den aipatzen langileen hizkuntza-eskubiderik. Horren adibide argia Zarautzko euskara-planaren epaian ikusi dugu, zeinetan debekatu egin den langile berrien harrera-protokoloa euskaraz izateko derrigortasuna. Horregatik, euskara-planetan bereiztu egin beharko litzateke, lan-hizkuntza esaten diogun esparru horren barruan, langileen eskubideei loturiko esparrua; horretan ezingo baita euskararen erabilerarik derrigortu.

Hirugarrenik, erabilera normaleko hizkuntzaren eta lehentasunezko erabilera-hizkuntzaren kontzeptuak ikusi ditugu. Auzitegiek ebatzi

dute administrazioaren barruan ezingo dela hizkuntza ofizial baten erabilera lehenetsi beste hizkuntza ofizialaren gainean, horregatik lehenetasunezko erabilera kontzeptua legez kanpokotzat ebatzi dute. Aldiz, hizkuntza ofizial baten erabilera normala kontzeptua legearen aldekotzat ebatzi dute, ez duelako ekartzen hizkuntza baten erabileraren nagusikeriarik.

Hala ere, nazioarteko itunetan jasotakoarekin bat, Espainiako auzitegiek egoera horren salbuespen bat ebatzi dute, hain zuzen ere, bi hizkuntza ofizialek bat egoera gutxitu batean dagoenean beste hizkuntza ofizialaren aldean. Kasu horretan badago arauz lehenestea hizkuntza gutxi tuaren erabilera, horren helburua baldin bada bi hizkuntza ofizialen arteko berdintasuna lortzea. Egitasmoan ikusi dugun bezala, auzitegiek onartu egin dute hori dela euskarak duen egoera Euskal Autonomia Erkidegoan, eta badagoela, beraz, euskararen erabilera lehenestea. Alabaina, orain arte aipatu ditugun mugak ezarri dizkiote auzitegiek euskararen lehentasunezko erabilera horri: herritarren zerbitzu-hizkuntza bermatu behar dutela, langileen hizkuntza-eskubideak bermatu behar dituztela, eta administrazioaren barruko funtzionamenduari bakarrik eragin ahalko diola.

Muga guzti horiek kontuan izanda, egitasmo honen hirugarren ondorio nagusia da, hain zuzen ere, administrazioan ezin dela modu orokorrean euskararen erabilera lan-hizkuntza moduan derrigortu. Beraz, egitasmoaren hirugarren hipotesia egia da.

Modu orokorrean ezin da euskararen erabilera lan-hizkuntza moduan derrigortu; baina aipatutako ñabardura guztiak aintzat hartuz, esparru honetan euskararen normalkuntzan aurrerapausuak emateko aukera badago. Esate baterako, administrazioak eraginkortasunez jarduteko printzipio konstituzionalean oinarrituta, herritarrek euskaraz hasitako izapideak euskaraz izapidetzekoa. Lan-hizkuntzaren esparruan, honen bestez, sagua eta katuaren jolasean aritzeko aukera paregabea dago. Garaile atera dadila azkarrena!●

BIBLIOGRAFIA

Nazio Batuen Erakundeko itunak:

“United Nations; Universal Declaration of Human Rights; 1948”.

“United Nations; International Covenant on Civil and Political Rights; 1966”.

“United Nations; International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; 1966” “United Nations; Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities; 1992”.

Zenbait muga ezarri dizkiote auzitegiek euskararen lehentasunezko erabilera horri: herritarren zerbitzu-hizkuntza bermatu behar dutela, langileen hizkuntza-eskubideak bermatu behar dituztela, eta administrazioaren barruko funtzionamenduari bakarrik eragin ahalko diola.

Europako Kontseiluaren eta Europar Batasunaren itunak:

“Council of Europe; Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms; 1950”.

“Council of Europe; European Charter for Regional or Minority Languages; 1992”.

“Council of Europe; Framework Convention for the Protection of National Minorities; 1994” “European Union; Treaty of Lisbon; 2007”.

Espainiako estatuko lege organikoak:

“1978ko Espainiako Konstituzioa”.

“Eusko Herriko Autonomia Estatutoaren 3/1979 abenduaren 18(ko) Lege Organikoa” “Lei Orgánica 1/1981, do 6 de abril, do Estatuto de Autonomía para Galicia”.

“Llei Orgànica 1/2006, de 10 d’abril, de Reforma de la Llei Orgànica 5/1982, d’1 de juliol, d’Estatut d’Autonomia de la Comunitat Valenciana”.

“Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l’Estatut d’autonomia de Catalunya” “Llei Orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l’estatut d’autonomia de les Illes Balears”.

Espainiako Gorteen eta gobernuaren legedia:

“Gorte Nagusiak; 39/2015 Legea, urriaren 1ekoa, Administrazio Publikoen Administrazio Prozedura Erkidearena”.

“Gobierno de España; Real Decreto Legislativo 5/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto Básico del Empleado Público”.

Eusko Legebiltzarraren eta Eusko Jaurlaritzaren legedia:

“Eusko Legebiltzarra; Azaroaren 24ko 10/1982 oinarrizko Legea, Euskeraren erabilpena arauzkotzekoa”.

“Eusko Legebiltzarra; 6/1989 Legea, uztailaren 6koa, Euskal Funtzio Publikoari buruzkoa”.

“Eusko Jaurlaritza; 86/1997 Dekretua, apirilaren 15ekoa, Euskal Autonomia Elkarteko herri- administrazioetan euskararen erabilera normalizatzeko prozesua arautuko duena”.

Kataluniako parlamentuaren eta gobernuaren legedia:

“Parlament de Catalunya; Llei 17/1985, de 23 juliol, de la funció pública de l’Administració de la Generalitat”.

“Generalitat de Catalunya; Decret legislatiu 1/1997, de 31 d’octubre, pel qual s’aprova la refosa en un text únic dels preceptes de determinats textos legals vigents a Catalunya en matèria de funció pública”.

“Parlament de Catalunya; Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística”.

“Generalitat de Catalunya; Decret 161/2002, d’11 de juny, sobre l’acreditació del coneixement del català i l’aranès en els processos de selecció de personal i de provisió de llocs de treball de les administracions públiques de Catalunya.”

Balear Uharteetako parlamentuaren eta gobernuaren legedia:

“Parlament de les Illes Balears; Llei 3/2007, de 27 de març, de la Funció Pública de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears”.

“Govern de les Illes Balears; Decret 11/2017, de 24 de març, d’exigència del coneixement de la llengua catalana en els procediments selectius d’accés a la funció pública i per ocupar llocs de treball de l’Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears”.

Valentziako erkidegoko parlamentuaren eta gobernuaren legedia:

“Corts Valencianes; Llei 10/2010, de 9 de juliol, de la Generalitat, d’Ordenació i Gestió de la Funció Pública Valenciana”.

“Generalitat Valenciana; Decret 3/2017, de 13 de gener, del Consell, pel qual s’aprova el Reglament de selecció, provisió de llocs de treball i mobilitat del personal de la funció pública valenciana”.

Galiziako parlamentuaren legedia:

“Parlamento de Galicia; Lei 3/1983, do 15 xuño, de normalización lingüística”.

“Parlamento de Galicia; Lei 2/2015, do 29 de abril, do emprego público de Galicia”.

Espainiako estatuko autonomia-, foru- eta udal-mailako araudia:

“Generalitat de Catalunya; Departament de la vicepresidència; Secretaria de política lingüística; Protocol d’usos lingüístics per a la Generalitat de Catalunya i el sector públic que en depèn; 2010”.

“Generalitat de Catalunya; Departament de Salut; Serveis Territorials a Tarragona; Protocols d’usos lingüístics per al sector sanitari públic de Catalunya; 2010”.

“Zarauzko Udala; Zarauzko Udaleko euskararen erabilera normalizatzeko plana. V. Plangintzaldia; 2013”.

“Gipuzkoako Foru Aldundia; Euskararen erabilera normalizatzeko plana Gipuzkoako Foru Aldundiaren eta bere organismo autonomoen jarduerara esparruan 2013-2017 aldirako; 2014”.

Espainiako estatuko Auzitegi Konstituzionalaren epaiak:

“Tribunal Constitucional; Sentencia 76/1983, de 5 de agosto”.

“Tribunal Constitucional; Sentencia 82/1986, de 26 de junio”.

“Tribunal Constitucional; Sentencia 84/1986, de 26 de junio”.

“Tribunal Constitucional; Sentencia 46/1991, de 28 de febrero”

“Tribunal Constitucional; Sentencia 31/2010, de 28 de junio”.

“Tribunal Constitucional; Sentencia 165/2013, de 26 de septiembre”.

Espainiako estatuko Auzitegi Gorenaren epaiak:

“Tribunal Supremo; Sentencia 14967/1986, de 1 de marzo”.

“Tribunal Supremo; Sentencia 168/2000, de 18 de enero”.

Espainiako estatuko Justizia Auzitegi Nagusien epaiak:

“Tribunal Superior de Justicia del País Vasco; Sentencia 2876/2015, de 28 de septiembre”.

“Tribunal Superior de Justicia de Cataluña; Sentencia 772/2015, de 9 de diciembre”.

“Tribunal Superior de Justicia del País Vasco; Sentencia 238/2017, de 29 de mayo”.

Bestelako ikerketak:

“Siaceco; Estudio Cualitativo sobre los Perfiles Lingüísticos; 2013”.